

Malgrat la rellevància d'aquestes esmenes i les noves dades que surten a la llum sobre la biografia d'Eiximenis, les tres aportacions principals del diplomatarí són a) la confirmació del parentiu del menoret amb els Malla de Barcelona (doc. 59) a través d'un avantpassat comú, Jaspert d'Examins, de qui Eiximenis descendiria per línia masculina, i els Malla, per línia femenina; b) la descoberta de la seva data de defunció, molt probablement el 23 d'abril de 1409; i c) la constatació d'un viatge a la seu papal d'Avinyó poc després de consumat el Cisma (doc. 26 i 27), amb el qual es demostra que Eiximenis militava no solament com a climentista, sinó com a antiurbanista.

En relació a la producció literària, el diplomatarí conté dos documents d'octubre de 1383 (doc. 28 i 29) que parlen d'una obra que el menoret estava escrivint per a l'infant Martí, i, a més a més, se'ns mostra com l'any següent al trasllat del religiós a València, coincideix amb la redacció d'alguna de les parts que posteriorment quedarien integrades dins del *Dotzè*.

Jaume Riera i Sans també confirma trets i característiques sobre el tarannà d'Eiximenis que els biògrafs ja han apuntat, com ara la seva bonhomia i afabilitat i la seva predisposició a la conciliació i a la llima d'arestes. Per aquest motiu fou instat sovint pels reis per fer de mediador de diferents conflictes entre persones o grups socials, i en arbitratges amistosos. Dos exemples destacables serien la seva mitjanceria en la renyina entre l'infant Joan i el rei Pere III, el novembre de 1379, amb motiu del casament del monarca amb la viuda Sibil·la de Fortià (doc. 12-14) i la seva mediació, a instància del rei Martí, en el plet mogut per Joana de Cabrera, viuda de Pere de Prades, contra el seu sogre, l'any 1397.

Per a cada document, Jaume Riera i Sans indica si és inèdit o desconegut fins el moment, si ha estat citat per la bibliografia anterior encara que no hagi estat editat, i en cas que ja hagi estat editat, n'identifica l'edició i la qualitat corresponents. El diplomatarí està publicat amb els criteris d'edició de les Obres de Francesc Eiximenis i al llarg del llibre hi ha resums dels documents que ajuden a la reconstrucció biogràfica del període i notes contextuals que en complementen la lectura. Al final del volum hi ha les abreviatures emprades, la bibliografia citada i un índex toponímic i antroponímic.

El gran mèrit del diplomatarí és, sens dubte, que tenim davant un llibre que marcarà un punt d'inflexió en els estudis eiximenians i que permet bandejar dades errònies sobre la trajectòria vital del franciscà i ens aporta noves dades que, amb tota seguretat, serviran com a punt de partida per a recerques posteriors.

EVA IZQUIERDO MOLINAS

Institut de Llengua i Cultura Catalanes-Universitat de Girona

Flocel SABATÉ CURULL (dir.), Jesús BRUFAL (coord.), *IV Curs internacional d'arqueologia medieval: Els espais de secà*, Lleida, Pagès editors, 2011, 248 pp. ISBN 978-84-9975-165-8.

Sota el títol específic de *Els espais de secà*, aquest nou número de la col·lecció Agira recull les actes del quart curs d'arqueologia medieval que organitzà en 2009 el Grup de recerca *Espai, Poder i Cultura*. D'entrada, pot sorprendre un objecte d'estudi tan general, tot i que, a la pràctica, el seu objectiu específic se centra en el rol

que cal atorgar als camps de secà en època islàmica, un tipus de sòls que Jesús Brufal, coordinador del curs, reivindica en estudiar les terres meridionals del districte de Lleida durant els segles XI-XII i en presentar aquest volum. Una observació així pot resultar pertinent si hom considera que, durant els darrers vint-i-cinc anys, diferents autors han caracteritzat quasi exclusivament l'agricultura andalusina en base a la irrigació, mentre que els espais de secà sovint ni es consideren. Les ponències reunides i les discussions reflecteixen en bona part aquesta situació.

Així, Federico Corriente evidencia la desproporció existent entre el lèxic peninsular d'origen àrab relatiu a la irrigació i el que seria propi dels espais de secà, un tipus de camps que Felix Retamero considera subalterns quan els sotmet a les rígides hipòtesis de treball que defensa sobre un ordre pagès primigeni. Són unes conegudes premisses que també comparteix l'anàlisi de Miguel Jiménez i José Cristobal Carvajal sobre la formació de la Vega de Granada, una horta periurbana on desestimen la intervenció inicial de l'Estat, agent que explora puntualment la reflexió de Mateusz Wilk sobre la narrativa relativa al conflicte d'Ibn Hafsun. D'altra banda, Rosa Varela sintetitza les dades arqueològiques disponibles sobre el poblament andalusí al sud de Portugal i evidencia la seva diversitat productiva vers els segles XII-XIII, mentre que Iñaki Martín exposa que en alguns territoris situats al sud del Duero ja s'intueixen una certa jerarquia interna i una dedicació eminentment ramadera amb anterioritat a la conquesta cristiana. Finalment, Carlos Laliena i Julián Ortega situen la seqüència de creació de masos, primer, i de fundació de pobles, després, entre els efectes de la conquesta cristiana al Baix Aragó, mentre que Alessandro Sebastiani i el seu grup presenten els resultats obtinguts a la Toscana en estudiar un sector del litoral durant l'Antiguitat tardana.

Malgrat tot, la dispersió i la diversitat d'aquests treballs contribueix a que el balanç de conjunt es consideri positiu. Puntualment, però, l'adopció de premisses historiogràfiques categòriques, tot i no disposar de proves arqueològiques suficients, penso que dificulta més que no ajuda a la comprensió de la societat andalusina en la seva diacronia.

RAMON MARTÍ CASTELLÓ
Universitat Autònoma de Barcelona

Ramon SAROBE I HUESCA, *Història de Rosselló de Segrià*, vol. I, *El temps dels Templers (1149-1307)*, Lleida, Ajuntament de Rosselló - Pagès editors, 2011, 420 pp. ISBN 978-84-9975-110-8.

L'estudi dedicat a la població segriana de Rosselló i a la presència dels templers en el seu territori i com a senyors de la vila no és un treball monogràfic dedicat a una localitat, propi de la usual tot i que meritòria historiografia local, com potser podria fer intuir el títol de l'obra. L'autor ha esmerçat el seu esforç en l'anàlisi de la presència dels templers en una de les poblacions del Segrià, propera a Lleida, a partir de la conquesta d'aquesta ciutat, el 1149. Així doncs, i com correspon, l'obra conté una àmplia introducció que permet ubicar i entendre la conquesta cristiana i la important presència dels Ordes Militars en terres de Lleida i en els cursos baixos dels